

זכרון עולם

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד מרת **ורדה שניצר** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד ר' **משה שניצר** ז"ל ב"ר מנחם מנדל ז"ל תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב כולל דחסידי סוכטשוב כולל "סנה משה" ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי" חתם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

בס"ד, י"ב חשוון תשע"ג

מסכת שבת כ"ה - ל"א ♦ דמאי ג', ו' - ד', ה'

גליון מס' 701

השבוע בגליון

♦ תשמישי קדושה צריכים להיות כשרים למאכל?
♦ ההבדל בין תשמיש קדושה לתשמיש מצוה

♦ הפולמוס על אודות שימוש במטריה בשבת
♦ אפשר לתת צדקה בהערמה?

♦ אין לתקוע בשופר מבעל חיים טמא

דבר העורר

זאת כרטיסייתי

הוא צעד כמו כולם אל בית המדרש, בשעת בין הערביים, לאחר סיום העבודה.
חליפה מהודרת, עט מוכסף, תיק עסקים אחוז בידו האחת וגמרא מסכת שבת בידו השנייה.
מגיד השיעור קיבל את פני המצטרף החדש בחביבות, שאלו לשמו ולמקום מגוריו, איחל לו כי יזכה להתחיל ולסיים מסכתות רבות והשיעור התחיל.
"אנו אוהבים בדף..."
השיעור קלח מפיו של מגיד השיעור, ועם סיומו הבחין כי המצטרף החדש שולף את ארנקו, מוציא ממנו פיסת נייר קטנה ומניח אותה כסימנייה בין דפי הגמרא. מגיד השיעור אימץ את עיניו ונוכח לדעת כי הלה משתמש בפתקית הקטנה המונפקת על ידי נהג האוטובוס כקבלה על תשלום נסיעה.
- **כבודו**, הנה לך סימנייה מהודרת של "מאורות הדף היומי", נוחה יותר ועמידה בהרבה.
- **תודה** על המחשבה, אבל אני מעדיף להשתמש דווקא בכרטיסון הקטן. רוצה לדעת מדוע? בבקשה, מגיע לך, אתה הרי מלמד אותי תורה, כדאי שתדע איך הגעתי לכאן.

זה שנים רבות לא נסעתי בתחבורה הציבורית. משום מה, לפני ימים אחדים נחה עלי הרוח ושינתי מנוהגי. בפני עמדה נסיעה ארוכה, והחלטתי לנסות את האוטובוס, ותוך כדי הנסיעה להתכונן לשיבת העסקים בה עמדותי להשתתף.
האוטובוס עצר, עליתי, הושטתי לנהג שטר כסף, מניין לי לדעת את מחיר הנסיעה, ובעודי תר בעיני אחר מקום ישיבה, קרא הנהג: "אדוני! אתה שומע?"
- **כן**, בבקשה.
הוא העביר מבט חטוף על פני ושאל: "והתיק או רגילי?"
- **והתיק** או רגילי?

דף כח/ב מן המותר בפ"ך

תשמישי קדושה צריכים להיות כשרים למאכל??

ספק גדול הסתפק הר"ן (ראש השנה דף ו' בדפי הר"ף): האם מותר לתקוע בשופר שנעשה מקרן בהמה טמאה. מדוע וכיצד התעורר ספק זה? על כך ועוד - במאמר שלפנינו.

בגמרתנו מבואר שאין עושים תפילין כי אם מעור בהמה טהורה בלבד. הן הקלף שעליו נכתבות הפרשיות, הן עור בית התפילין, הן השערות והגידים עמם כורכים את התפילין והן רצועות התפילין - הכל נעשה מבהמה טהורה בלבד, שנאמר, "מן המותר בפ"ך", היינו: אין לייצר את התפילין אלא מחפצים שמותר ליהודי לאכלם.

הלומדים את סוגייתנו מבקשים לדעת, אם כלל זה מתייחס לתפילין בלבד, או לכל מצוות התורה, שאין לעשותן כי אם מחפצים ודברים הכשרים לאכילה. מחד גיסא, דרשת הגמרא מתייחסת לתפילין בלבד, מאידך גיסא, הגמרא דנה אם הלכה זו כוללת גם את עשיית המשכן, ולכאורה, מה הבדל יש בין המשכן לבין שאר מצוות. אכן, יש מן האחרונים הסבורים, כי זו היא שיטתו של בעל מגן אברהם (או"ח סי' תקפ"ו ס"ק ג'), שכוונת הגמרא היא לכלול את כל מצוות התורה.

מהר"ץ חיות (לעיל כא/ב) נזעק לשמע דברים אלו. לא מכבר למדנו במשנה, כי בין סוגי השמנים שאין מדליקים בהם נרות של שבת, נמנה שמן 'קיק' שאינו דולק יפה, ואשר לדעתו של שמואל הופק משומן עוף הקרוי 'קיק'. הרא"ש מביא בשם התלמוד הירושלמי, כי 'קיק' זה אינו אלא הקָאָת האסור באכילה, והמוזכר בפרשת שמיני (ויקרא יא/יח) כעוף טמא. אם כטענת המגן אברהם, מדוע המשנה אינה מנמקת שאין מדליקין בשמן קיק מפני שהוא מופק מבעל חיים טמא?

הגאון רבי שמואל סגל זצ"ל, בנו של בעל נודע ביהודה (שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא או"ח סי' ג' ד"ה אמנם יש), תמה גם הוא על המגן אברהם, תוך שהוא מביא שלל הלכות המוכיחות להיפך, ביניהן: במסכת סוכה (כג/א) נאמר, כי מותר להשתמש בפיל כאחת מדפנות הסוכה, בתנאי שהוא כבול למקומו. הפיל, כידוע, הוא בעל חיים טמא, ואילו הסוכה מצווה היא!

זעילוי נשמת

הגר"ר **יצחק אייזיק אורנשטיין** ז"ל ב"ר שכנא דוד ז"ל נלב"ע ט"ו בחשוון תשל"ב תנצב"ה הונצח ע"י בנו ידידיו הר"ר אשר אורנשטיין ומשפ' שיחיו - חיפה

זעילוי נשמת

הגר"ר **נחמיה יחיאל זעירא** ז"ל ב"ר משה מרדכי ז"ל נבל"ע י"ב בתשרי תשמ"ח וזוגתו מרת **סימה פינקל** ע"ה ב"ר פרץ ז"ל נלב"ע י"ב בחשוון תשנ"ח תנצב"ה הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הרב **פנחס רוזנבאום** זצ"ל בן הרה"ג רבי שמעלקא הלוי זצ"ל הי"ד נלב"ע י"ג מר חשוון תשמ"א תנצב"ה הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **מרים ג'ונס** ע"ה ב"ר אברהם יצחק ז"ל נלב"ע ט"ז בחשוון תשל"ה תנצב"ה הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

הרי לנו, כי לא כל המצוות כולן הוקשו לתפילין.

מה, איפוא, בכל זאת, ההבדל בין תפילין לבין שופר, ציצית, הדלקת נר חנוכה, ועוד.

מספר פירושים והסברים נאמרו בדבר, ולהלן אחד מהם.

ההבדל בין תשמיש קדושה לתשמיש מצוה: התפילין הן 'תשמישי קדושה' ואילו השופר הוא 'תשמיש מצוה', לאמה; בתפילין שורה קדושה מצד עצמן, אפילו אם לא היו נועדות למצווה, שהרי יש בהן ארבע פרשיות, בהן פסוקים מן התורה. קדושות הנה, איפוא, ואין לייצרן, אותן ואת כל הסובב להן והמשמש אותן, מבהמה טמאה. לא כן השופר, קדושה עצמית אין לו, וההתייחסות אליו היא כאל חפץ שבאמצעותו מקיימים מצווה, וחפצים אלו אין הגבלה לייצר ולהשתמש בהם דווקא אם נעשו מבהמה טהורה (המהר"ץ חיות שם) [גם דברי המג"א הנ"ל יש לבאר, שכוונתו על מצוות שהם תשמישי קדושה, כתפילין].

אין לתקוע בשופר מבעל חיים טמא: נמצאנו למדים כי אין פסול בקיום מצוות באמצעות מאכל טמא, וכגון, אפשר להדליק נר חנוכה בשמן שהופק מעוף טמא. הסברה נותנת, כי גם המבקש לתקוע בשופר של בעל חיים טמא רשאי לעשות כן. ברם, הרמ"א פוסק (שולחן ערוך או"ח סי' תקפ"ו סעי' א'), כי אין לתקוע בשופר של בהמה או חיה טמאה. המעיין במקורו של הרמ"א, הר"ן הנזכר, ימצא, כי דווקא השופר אשר נועד לזיכרון ישראל לפני ה', דומה לעבודה במקדש ולפיכך, יש להשתמש בשופר של בהמה טהורה בלבד.

הנה כי כן, שבנו אל דיונו בתחילת המאמר - מסוגייתנו עולה הדיון אשר לא הוכרע במפורש, האם במשכן הקפידו על שימוש בחפצים שנעשו מבעלי חיים טהורים בלבד... שכן, אם גם במשכן לא הקפידו על כך, אין השופר חשוב מכלי המשכן, ואין כל עילה למנוע תקיעה בשופר העשוי מקרן בעל חיים טמא (ועיי' ביאור הגר"א ומחצית השקל).

דף לא/ב על פי ה' יחנן

הפולמוס על אודות שימוש במטריה בשבת

דיון הלכתי ענף ורחב ידיים החל בין הפוסקים, עם המצאת המטריה-שמישה, 'אומברילא' או פאראסאל' בלשון האחרונים הקודמים. עיקר הדיון נסוב על כך שהפותר את המטריה יוצר אוהל להגנה מפני הגשם או מפני השמש.

למעשה, בכל קהילות ישראל אין נושאים מטריה בשבת, כפי שכתב החפץ חיים זצ"ל (ביאור הלכה סי' שט"ו ד"ה טפח): "השומר נפשו ירחק מזה מאד". אך כאשר הובאה בפני בעל חתם סופר זצ"ל (שו"ת או"ח סי' ע"ב) דעת אחד מפוסקי הדור הקודם לו, כי פתיחת מטריה בשבת אסורה מן התורה, הוא הוכיח מסוגייתנו כי אין איסור בתורה בדבר, כלהלן.

נפתח בספק שהעלה התלמוד הירושלמי, הנוגע ישירות לדיונו.

כידוע, מלאכות השבת, צבינון, הגדרתן, אופיין ומהותן, נלמדות מן המשכן. כל פעולה שנעשתה לצורך הקמת המשכן, נחשבת מלאכה שהתורה אסרה לעשותה בשבת. תפרו יריעות למשכן - נאסרה מלאכת "תופר"; שחטו עיזים לצורך יריעות אלו - נאסרה מלאכת "שוחט"; בנו את המשכן - נאסרה מלאכת "בונה", וכן כיוצא בהן. בירושלמי נחלקו אמוראים אם בשבת מותר לבנות בניין שנועד לפירוק - "בניין לשעה". מחד גיסא, הרי המשכן עצמו נבנה ופורק במדבר לסירוגין, בכל נדודי בני ישראל, מכאן, שגם בנייה מסוג זה אסורה. מאידך גיסא, אומר רבי יוסי, פירוק המשכן ובנייתו במדבר נעשתה על פי ציוויו של הקב"ה, והדבר מעניק לבניית המשכן חשיבות של מבנה קבע.

המטריה שבה אנו עוסקים היא מבנה לשעה, ולמעשה, היא עומדת במוקד הספק של התלמוד הירושלמי.

כאשר נלמד את סוגייתנו, אומר בעל חתם סופר, ניווכח שהיא פשטה מחלוקת זו. הגמרא עוסקת גם כן במלאכת בניה, בסותר על מנת לבנות. אדם זה נחשב כ"בונה", מפני שסתירת המבנה הקיים היא חלק ממלאכת בניית המבנה החדש. ברם, הגמרא מסתפקת אם סתירה לצורך הקמה במקום אחר נחשבת גם כן כ"בונה", או שמא הואיל והבנייה אינה באותו מקום, אין קשר בין הסתירה לבין הבנייה.

לכאורה, אומרת הגמרא, אפשר ללמוד מן המשכן, אשר נסתר במקום אחד ונבנה במקום אחר, כי דבר זה אסור. אולם, מאחר שמלאכת פירוק המשכן ובנייתו נעשתה על פי ה', יש בסתירתו חשיבות מיוחדת, שאי אפשר לייחס לסתירת בניין רגיל, ואין ראיה מכאן לסתירת בניין רגיל על מנת לבנותו במקום אחר.

חשתי פיק ברכיים. אני בן חמישים ושלש, צעיר? לא כן? **"סלח לי"**, שאלתי אותו ליתר בטחון, "ותיק זה אדם בן שישים וחמש?". הנהג הנחן בקוצר רוח, "נו, ותיק או רגיל?".

- **רגיל**, רגיל, אדוני. אך פעם לא אמרו לי שאני ותיק. **התיישבתי** על כסא פנוי, כבר לא היה איכפת לי היכן אני יושב, והמחשבות החלו להלוך בראשי. אני שופע מרץ עלומים, כל מכרי יודעים זאת, אומרים זאת וחשים זאת על בשרם. את כל משימותי אני מבצע במהירות, בנחישות ובדייקנות. אני "ותיק?" אני? איזו מן הגדרה מעודנת לעובדה מחרידה, שרוב ימי חיי חלפו ואינם.

מחשבותיו לא נתנו לו מנוח. הוא ער לעובדה כי על ראשו מתחוללת מלחמה של ממש בין השחור לבין הלבן. הוא גם ידע היטב, מי ניצח בסופו של דבר, מבין החיילים התשושים שיוותרו בחיים. זקנו המטופח לא נמלט מן המאבק העיקש. אבל "ותיק?" "ותיק??" **בהגיעו** למקום הפגישה, היו מעייניו נתונים במקום אחר. מעולם לא העסיקוהו מחשבות על אודות הזקנה. עתה באו הם אליו בלא שהזמנים. ותיק. **הפגישה** הסתיימה ללא תוצאות. הוא לא היה מרוכז, לא היה עם מי לדבר. בסיום הפגישה שאלו אחד ממכריו, "קרה משהו? אתה זקוק לעזרה?". הוא השיב תוך כדי הרהורים, "אמור לי, בן כמה אני נראה?". הלה פנה והלך לו, כשעל פניו הבעת חמלה.

אתה שומע?

חזרתי הביתה, ניגשתי לארון הספרים, התקרבת אל הש"ס המפואר שהוענק לי לפני שלשים שנה על ידי חותני שיחיה, והתבוננתי בו ממושכות. **סיפור** חיי היה מקופל בכרכי הש"ס המפואר. סיפור עצוב קמעא, שגם הצלחתי הפיננסית אינה מפיחה בו חדווה.

כריכותיהן של מספר מסכתות ישיבתיות היו משומשות השכבה העליונה סדוקה, הצבע התקלף, הדפים מהוהים. למדו בהן, מספר כרכים נוספים בלטו בבהקם לועזות הכרכים המשומשים, אך אלה עדיין היו שמורים היטב. לא למדתי בהם הרבה. התבוננתי בכרכי התלמוד, מסכת אחת ועוד מסכת אחת, רובן חדשות. **נכון**, בין ידידי אני נחשב כאיש ספר. לעתים קרובות אני מעלה בפניהם רעיונות על פרשת השבוע, בשמחות אני מרתק את הקהל בדרשות בנויות היטב, אבל תכלס...

עתה ניצב הש"ס מול עיני ותבע את עלבוננו: "כבר אינך ילד! אמנם הנהג טעה, אולם הגעת לגיל שמסוגלים לטעות בך! מתי תספיק ללמוד את הש"ס?"

בחדש אב חגגתי עם כולם את סיום המחזור של לימוד הש"ס. באמת שמחת, כל כך הרבה יהודים גמרו את הש"ס. אני? כמעט הצטרפתי, אבל לפני שהספקתי להעמיק חשוב, המשכתי להסחף בקצב החיים המהיר, הלוחץ, המשעבד, שהשתק את נקיפות המצפון.

עד כאן. עד "ותיק או רגיל". **כאשר** עמדתי מול הש"ס המבוויש, החלטתי: "ש"ס יקר שלי, אותך למדו אבי, סבי, וכל הדורות למעלה בקודש. עליך מסרו אבותי את נפשם ולעיתים גם את גופם. אליך התנכלו אומות רבות כח, אשר העלו אותנו על המוקד פעם אחר פעם, ואתה שרדת. בסבלנות עד אין קץ, אתה ממתינ לי בארון הספרים שלי. שנה חולפת שנה באה, ואתה כאן, מחכה.

ש"ס יקר שלי, הגיע זמן גאולתך. **אני** כאן, מגיד שיעור יקר, בקביעות. אני סומך עליך שתוביל אותי בין משעולי התלמוד, תנחה אותי בסוגיות הגמרא, ותסביר לי את כל מה שצריך. בעוד שבע שנים, בעזרת ה' יתברך, אעמוד מול הש"ס שלי, הוא כבר יהיה "ותיק", אבל אני ארגיש שחיים חדשים מפכים בקרבי.

אתה מבין למה אני משתמש בכרטיסיה כסימניה? **מגיד** השיעור ממה דמעה שזלגה מעיני. ידו לא הרפתה מן הסימניה של "מאורות הדף היומי" - "תן אותה לבן שלך, שישתמש איתה בש"ס החדש שקיבל זה עתה מחותנו. גם הוא מוזמן..."

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: תד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לומדים בשלמות

מדברי מרן ה"חפץ חיים" זצ"ל

החפץ חיים מעיד: הלומד משניות ובקי בה אינו רואה פני גיהנום.

"וראיתי בספרים הקדושים שהפליגו מאוד בלימוד המשניות מפני שהוא יסוד התורה שבע"פ. וכתבו שאשר בן יעקב הוא ממונה למעלה על לימוד המשניות (ורמז לדבר "מאשר שמנה לחמו", שמנה הוא אותיות משנה). וכל מי שהוא בקי בה אינו מניחו לראות פני גיהנום".

תורת הבית לבעל החפץ חיים (פרק ו).

פנינים

דף לא/א

מי כאן מי

"מי כאן הלל? מי כאן הלל?" למלך השאלה "מי" במשפט זה שני פירושים: בדרך כלל מבינים זאת ככל שאלת "מי" בעברית: "מי מבין האנשים כאן הוא הלל?" (ותשובת הלל יכולה היתה להיות: "אני"). סגנון דומה שנינו בדמאי פרק ד משנה ו: "הַנֶּכֶס לַעִיר, וְאִינוּ מְכִיר אֶתְּךָ שָׁם, אָמַר: 'מִי כָאן נֶאֱמָן?' מִי כָאן מְשֻׁרָּה? אָמַר לוֹ אֶחָד: 'אֲנִי - אֵינוּ נֶאֱמָן. אָמַר לוֹ: 'אִישׁ פְּלוֹנִי נֶאֱמָן' - הָרִי זֶה נֶאֱמָן". לא כך פירש רש"י: "מי כאן הלל. כלום כאן הלל?". לפי רש"י, השאלה היא: "האם הלל נמצא כאן?", ולשאלה זו יכול היה להשיב: "כן". משמעות זו למלך השאלה "מי" רווחת בארמית, כמו בשאלה "מי סברת..." (כגון להלן לה/א). יתכן שכבר בעברית של המקרא יש "מי" במשמעות "האם?" (עיינו: מי לך פה - בראשית ט"ז; מי לך כל המִנְחָה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגַשְׁתָּ? - לוח, מי יָקוּם יַעֲקֹב? - עמוס ז,ב). מִנְחָה הגאונים יש יסוד לקריאת מלה זו בניקוד שונה: "מי" (במקום "מי"). מעניין להשוות שאלה זו לדברי הלל הזקן "אם אני כאן - הכל כאן! ואם איני כאן - מי כאן?" (בבלי סוכה ג/א, ע"ש).

לעילוי נשמת

מרת **שרה לנגה** ע"ה

ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע י"א בחשוון תשמ"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחות לנגה ורוטנברג שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה אנגלרד** ע"ה

ב"ר מנחם מנדל כהן ז"ל נלב"ע י"א בחשוון תשנ"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י בתה גב' ברכה לנגה ומשפחתה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אשר יצחק לינדנר** ז"ל

ב"ר יוסף יהודה ז"ל נלב"ע י"ב חשוון תשמ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

גמרתנו קובעת, איפוא, כי בניית בית המקדש מיוחדת ושונה מיתר הבניות, והיא מכריעה במחלוקת האמוראים בירושלמי - בנייה לשעה אינה בנייה האסורה מן התורה, וכך גם פתיחת מטריה בשבת אינה אסורה מן התורה.

מלבד זאת, מבאר ה"חתם סופר" זצ"ל, כי פתיחת מטריה אינה נחשבת כבניית אהל, אפילו לדעת התלמוד הירושלמי, מפני שהיא חסרת מחיצות. זאת, ועוד: אהל שמוחזק על ידי אדם, נעדר מאפייני אהל רגיל [ועיי"ש דעתו לגבי איסור דרבנן, ועיי' חזון איש או"ח סי' נ"ב אות ו', ובפתיחת תפארת ישראל, כלכלת שבת, וראה בס' אורחות השבת, פ"ט הערה ו'].

מטריה בימינו: ראוי לציין כי מדברי בעל פרי מגדים והביאור הלכה (שם) עולה, כי המטריה שרווחה בימיהם לא נפתחה בקלות כמטרייה המוכרת לנו, אלא היה צורך "לקשור אותו ברצועות אחר פריסתו, או להעמידו ולהדקו אחר כך מתחתיו בחוט של ברזל". עם זאת, גם בזמנינו אין לפתוח מטריה בשבת, ש"גדר גדרו גדולי הדורות ז"ל, שאין לפתוח מטריה או שמשיה בשבת וביום טוב, וכן אין לקפלה, וגם אם הן פתוחות מבעוד יום אין להשתמש בהן" מפני מראית העין (ראה שמירת שבת כהלכתה פרק כ"ד הל' ט"ו, ובהערה שם).

מאמר על משנה מסדר זרעים הנלמדת עם הדף היומי

משנה דמאי, פרק ד' משנה ד' ואם היה כהן או עני למודים לאכול אצלו, יבואו ויאכלו ובלבד שיודיעם.

אפשר לתת צדקה בהערמה?

מעשה ביהודי שנקלע למצב כספי קשה ביותר, וגבאי קופת הצדקה באנטוורפן שבבלגיה, שבה התגורר, החליטו לתמוך בו מקופת הצדקה. אמנם הגבאים הכירוהו היטב וידעו כי בשום אופן לא יסכים ליטול כספי צדקה, ולפיכך הערימו בדרכים שונות להעביר אליו את הכספים בדרכי כבוד, כהלוואות לביסוס העסק וכדומה. לאחר זמן-מה הסתפקו הגבאים אם הנהגתם זו נחשבת מצות צדקה או היא אסורה משום גניבת-דעת, שהרי היה ברור לכל העוסקים בעניין שאם היה יודע את טיבם של כספים אלו לא היה נוטל מהם.

השאלה נשלחה אל הגאון רבי משה הלברשטם זצ"ל, בעל שו"ת "דברי משה". הוא הזדרז להשיב להם בשיחה אישית כי תבוא עליהם ברכה בהמשיכם לנהוג כן, ולימים העלה על הכתב את תשובתו בהרחבת הנימוקים.

לכאורה, הלומד את משנתנו יכול להסיק כי אין לנהוג כך. במשנה נאמר כי בעל בית המאכיל על שולחנו כהן ועני ונותן להם תרומות ומעשרות הראויים להם, חייב להודיעם כי לפנייהם תרומה או מעשר עני.

מה טעם? פירושים אחדים נאמרו בעניין. הרמב"ם (בפירוש המשנה) מפרש שכל שאינו מודיעם, אינו נותן להם את התרומות והמעשרות שהרי הם סבורים כי ממאכליו הם אוכלים, ולא כך יש לקיים הענקת תרומות ומעשרות. ר"י בן מלכי צדק (ד"ה ובלבד) מפרש כי עליו להודיעם שמא הכהן טמא ואסור באכילת תרומה, ושמא העני נדר שלא ליהנות ממעשר עני. ואילו הגר"א ב"שנות אליהו", וכן ספר "משנה ראשונה" (ד"ה ובלבד) מסבירים, שאם אינו מודיעם שהם אוכלים תרומות ומעשרות, הם סבורים שהוא מאכילם משלו ונמצא שהוא גונב את דעתם, כי הם סבורים שהוא מאכילם משלו ובמאת הוא מאכילם משל תרומה ומשל מעשר עני. כפירושו של הגר"א משמע גם בתלמוד הירושלמי, שהביא על דברי המשנה דינים שונים לגבי גניבת-דעת.

לפי פירוש זה, לכאורה אפשר להסיק כי נתינת דבר-מה לאדם בלא לגלות לו את מהות הנתינה, היא גניבת דעת!

ברם, אין הדבר כן, אין כוונת המשנה שגניבת דעתם של הכהן והעני היא בהטעייתם גרידא על אודות מקור מאכלם. גניבת-דעת היא הטעייה המניבה פירות למטעה שלא כדין (ראה חולין, צד/א; שו"ע חו"מ, סימן רכ"ח); הכהן והלוי מכירים טובה למארחם שניאות להאכילם מפתו ומלחמם, ובאמת אינו נותן להם אלא מתרומות ומעשרות. ברם, העני המקבל 'הלוואה' מקופת הצדקה - להיפך! אם היה יודע שהוא מקבל צדקה היה נאלץ להחזיק טובה למיטיביו, ואילו עתה הוא סבור כי מדובר בהלוואה עד שירווח לו, ואינו מחזיק להם טובה כבנתינת צדקה. אין איש המרוויח הכרת טובה מהטעייה זו ("נזר התורה", אלול תשס"ו, עמוד כ"ה ואילך).

[גניבת הדעת האמורה כאן לגבי תרומת מעשר מפירות דמאי היא לפי השיטות הסוברות שבעל הבית חייב לתת את תרומת המעשר לכהן אף על פי שהפרישה מספק, ואכן כך נפסק להלכה, ברם, לפי הראשונים הסוברים שאין חובה לתת לכהן תרומת מעשר, ורשאי בעל הבית למכרה בכסף לכהן, כמובן אין כאן גניבת דעת (ראה תוספות רבי עקיבא איגר, אות מ'), וראשונים אלו ינקטו כפירוש הר"י בן מלכי צדק].

שיעורים חדשים בדף היומי

ברחבי הארץ, במסגרת התכנית "לומדים בשלמות"

חולון

בית כנסת "בית דוד" (בבית"ס בית דוד)

רח' ברקת 28, שכונה ח' 300

בשעה 20:15

מפי הרב משה מרדכי גרוסמן שליט"א

תפילת ערבית בשעה 20:00

אלעד

בית כנסת "צאנז"

רח' יונתן בן עוזיאל 10

בשעה 18:00

מפי הרב גדליה וינגרטן שליט"א

בית כנסת "הר"ן"

רח' יהודה הנשיא 9

בשעה 14:00

מפי הרב שלמה ולס שליט"א

אשדוד

בית כנסת "אהוות ישראל"

רח' כנרת 67

בשעה 09:00

מפי הרב אליהו ניסים אטיאס שליט"א

בני ברק

בית כנסת "וואסלו"

רח' סורוצקין 2 (קומת קרקע), רמת אהרן

בשעה 07:10

מפי הרב אברהם יוסף מנדל שליט"א

תפילת שחרית בשעה 08:15

טבריה

בית כנסת "נווה שלום"

רח' תל חי 9

בשעה 18:00

מפי הרב דניאל אשר אביטן שליט"א

ירושלים

בית כנסת "וישווא"

רח' מינץ 48, רמות ד'

בשעה 23:00

מפי הרב דוד סגל שליט"א

בית כנסת "הר צבי"

רח' צפניה 23, קומה ב'

בשעה 17:00

מפי הרב ברוך זולדן שליט"א

בית כנסת "זופניק"

רח' גבעת שאול 7

בשעה 16:30

מפי הרב יעקב בן פורת שליט"א

בית כנסת "הניכי הישיבות"

רח' צונדק 129, רמות ב'

בשעה 20:30

מפי הרב משה וינברגר שליט"א

תפילת ערבית בשעה 21:30

פותרים את השנה במעגל השנה

ממשיכים להתענג בשבת עם מאורות השבת כרך י"ג "מעגל השנה" חלק א'

• הזכרת גשמים • שמחת חתן • חנוכה • עשרה בטבת • ט"ו בשבט • פורים • פסח

1-700-500-151

הפצה ראשית יפה נוף

